

---

# SPRAWOZDANIE

---

Iwona Czarnecka

*Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej*

ORCID: 0000-0001-8864-3550

## **120. rocznica powstania Związku Nauczycielstwa Polskiego oraz 80. rocznica ukazania się pierwszego numeru „Przeglądu Historyczno-Oświatowego”**

W roku bieżącym przypada 120. rocznica powstania Związku Nauczycielstwa Polskiego, którego geneza sięga roku 1905. Wówczas, w trakcie zjazdu w Pilaszkowie, powołano do życia Związek Nauczycieli Ludowych, który działał jedynie przez krótki czas. Część jego członków zasilila szeregi nowo utworzonego Polskiego Związku Nauczycielskiego. W tym samym roku powstały również: Stowarzyszenie Nauczycielstwa Polskiego oraz Krajowy Związek Nauczycielstwa Ludowego w Galicji. Ten ostatni w 1916 r. zjednoczył się z Zrzeszeniem Nauczycielstwa Szkół Początkowych, tworząc Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych, który od 1930 r. działa pod nazwą Związek Nauczycielstwa Polskiego. Jak wskazywał Jerzy Doroszewski „w późniejszym czasie zjazd w Pilaszkowie potraktowano jako początek dziejów Związku Nauczycielstwa Polskiego [...]” (Doroszewski, 2015, s. 11). W roku 2027 przypadnie również 80. rocznica ukazania się pierwszego numeru „Przeglądu Historyczno-Oświatowego” – jednego z najstarszych polskich czasopism pedagogicznych. Dotychczas na jego łamach opublikowano: 779 artykułów i rozpraw, 539 materiałów, 701 recenzji, 33 noty bibliograficzne, 52 bibliografie, 122 kroniki oraz 17 listów, polemik i dyskusji, a ponadto przedstawiono 365 sylwetek.

Obie te rocznice skłaniają do podjęcia refleksji nad dziejami Związku oraz nad wydawanym przez niego pismem. W listopadzie bieżącego roku w siedzibie Związku w Warszawie Związek Nauczycielstwa Polskiego oraz redakcja „Przeglądu Historyczno-Oświatowego”, przy współudziale Zespołu Historyków Wychowania Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, zorganizowały Ogólnopolską Konferencję Naukową „Nauczycielski ruch związkowy i jego wkład w kształtowanie się nowoczesnej edukacji z okazji 120. rocznicy powstania Związku Nauczycielstwa

Polskiego oraz 80. rocznicy ukazania się „Przeglądu Historyczno-Oświatowego”. Konferencja została poświęcona historii, współczesności oraz perspektywom rozwoju pedagogiki. W wydarzeniu wzięli udział badacze z licznych ośrodków naukowych z całej Polski reprezentujący liczne instytucje naukowe, w tym: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Akademię Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, Akademię Marynarki Wojennej w Gdyni, Uniwersytet Ignatianum w Krakowie, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Śląski, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Bielsko-Bialski, Wyższą Szkołę Biznesu i Nauk o Zdrowiu – Filię w Rybniku, Uniwersytet w Białymstoku – Filię w Wilnie, Uniwersytet Techniczny w Pradze, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Gdański, Instytut Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów PAN, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie, Uniwersytet Techniczny w Pradze, Uniwersytet Techniczny w Libercu, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach Delegaturę IPN w Kielcach, Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu oraz Akademię Piotrkowską w Piotrkowie Trybunalskim. Łącznie głos zabrało czterdziestu pięciu prelegentów. Tak liczny udział znawców tematu potwierdza znaczenie problematyki podjętej podczas konferencji.

W części plenarnej prezes ZNP, Sławomir Broniarz, przedstawił syntetyczny zarys rozwoju organizacji – od jej powstania w realiach zaborów, poprzez okres międzywojenny, czasy powojenne, aż po współczesne wyzwania związane z funkcjonowaniem systemu edukacji. Witold Chmielewski, prof. UJK omówił dzieje „Przeglądu Historyczno-Oświatowego” na przestrzeni blisko osiemdziesięciu lat, ze szczególnym uwzględnieniem trudnych lat 40. XX w. Dorobek stu ośmiu lat działalności „Głosu Nauczycielskiego” przedstawił jego obecny redaktor naczelny Jakub Rzekanowski. Profesor Bogusław Śliwerski wskazał kierunki, w których powinny być prowadzone zmiany w polskiej pedagogice.

Ważną część obrad stanowiły referaty poświęcone sylwetkom redaktorów naczelnych „Przeglądu Historyczno-Oświatowego”. Profesor Adam Massalski przedstawił działalność Jana Hulewicz, prof. Tadeusz Pilch ukazał znaczący wpływ Ryszarda Wroczyńskiego na rozwój badań nad historią wychowania, natomiast Katarzyna Kabacińska-Łuczak, prof. UAM, przybliżyła dorobek Mariana Walczaka, ze szczególnym uwzględnieniem jego aktywności w Poznaniu.

W obradach plenarnych wzięły również udział sekretarz stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej, Katarzyna Lubnauer, oraz sekretarz stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Karolina Ziolo-Pużuk.

W dalszej części odbyły się obrady w czterech sekcjach, których tematyka dotyczyła: działalności związkowej nauczycieli, kształcenia i działalności zawodowej nauczycieli, czasopism dla nauczycieli i towarzystw pedagogicznych oraz teraźniejszości i przyszłości pedagogiki. Prelegenci zaprezentowali zróżnicowane obszary badań nad przeszłością i współczesnością edukacji oraz środowisk nauczycielskich. Podczas obrad omówiono ideowe podstawy ruchu związkowego, działalność Związku Nauczycielstwa Polskiego oraz jego sekcji (Sekcji Szkolnictwa Specjalnego, Sekcji Opieki nad Dzieckiem) oraz innych organizacji zawodowych (Związku Zawodowego Wychowawców Polskich Zakładów Wychowawczych, organizacji nauczycielek i nauczycieli domowych i prywatnych) działających nie tylko w Polsce, lecz także za granicą – w Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych oraz Republice Czeskiej. Wskazano również na znaczenie prasy pedagogicznej („Przeglądu Pedagogicznego”, „Oświaty Polskiej”, „Oświaty Dorosłych”, „Ogniskowca” oraz czasopism dla dzieci i nauczycieli przedszkoli) jako forum wymiany myśli i doświadczeń, a także towarzystw oświatowych – Poznańskiego Towarzystwa Pedagogicznego i Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego we Lwowie. Znaczna część wystąpień dotyczyła działalności wybitnych pedagogów – Bronisława Trzaskowskiego, Edwarda Augusta Landi, Stefana Baleya, Stanisława Mauersberga i Jerzego Doroszewskiego oraz refleksji nad funkcjonowaniem szkolnictwa w okresie politycznych napięć i ideologizacji. Obrady sekcji czwartej skupiły się na wyzwaniach związanych z wielokulturowością, przygotowaniem nauczycieli oraz kierunkami rozwoju szkoły przyszłości.

Konferencja „Nauczycielski ruch związkowy i jego wkład w kształtowanie się nowoczesnej edukacji” zorganizowana z okazji jubileuszu 120. rocznicy powstania Związku Nauczycielstwa Polskiego oraz 80. rocznicy ukazania się „Przeglądu Historyczno-Oświatowego” pozwoliła z jednej strony spojrzeć na historię ZNP i innych towarzystw oświatowych, tematykę podejmowaną w przeszłości na łamach czasopism dla nauczycieli oraz działalność wybitnych postaci angażujących się w wychowanie i kształcenie młodego pokolenia, z drugiej zaś skłoniła do zastanowienia się nad zmianami, jakie warto wprowadzić we współczesnym systemie edukacji, by sprostać wyzwaniom i zaprojektować rozwiązania odpowiadające potrzebom szkoły przyszłości. Prelegenci podkreślili trwałość tradycji, a zarazem zwrócili uwagę na konieczność podejmowania adekwatnych działań w odpowiedzi na dokonujące się przemiany społeczne.

## References

- Doroszewski, J. (2015). W 110-lecie Związku Nauczycielstwa Polskiego. *Przegląd Historyczno-Oświatowy*, 3-4, 7–23.